

Omdat artsen mensen zijn

Wat je moet weten over tuchtrecht en aansprakelijkheid

Regionale tuchtcolleges kregen vorig jaar ruim 1.400 tuchtklachten over (vermeende) fouten van artsen. Iedere arts krijgt in zijn loopbaan gemiddeld twee keer te maken met zo'n klacht. Is dat reden voor grote ongerustheid? En hoe zit het met verzekeringen voor tuchtzaken en aansprakelijkheid? **Anton van Tuyl**

als arts werk je meer dan ooit in een glazen huis. Zond de Avro dit voorjaar acht nieuwe afleveringen uit van het tv-programma *Missers*. Hierin werden zaken behandeld waarbij de patiënt of nabestaanden de arts beschuldigden van een medische fout. Gemiddeld keken ruim één miljoen Nederlanders naar het programma. Ook op internet staat van alles over medische onvolkomenheden. Op www.tuchtcollegegezondheidszorg.nl zijn honderden uitspraken te vinden van de tuchtcolleges in Amsterdam, Den Haag, Zwolle, Groningen, Eindhoven en het Centraal Tuchtcollege. De casuïstiek - met geanonimiseerde artsen en patiënten - betreft medisch falen in de volle breedte. Een te laat onderkende blindedarmonsteking, een verkeerd behandelde borsttumor, miskende prostaatklachten et cetera. Ook sterfgevallen die mogelijk te vermijden waren geweest komen aan de orde.

Volgens het vorig jaar verschenen rapport 'Onbedoelde schade in Nederlandse ziekenhuizen' zijn in 2004 ruim 1.700 mensen overleden door vermijdbare fouten. Dat cijfer is wat omstreden, maar duidelijk is dat artsen regelmatig fouten of zelfs blunders maken. Uit reconstructies blijkt dat een ernstige medische fout vaak wordt veroorzaakt door een noodlottige samenloop van omstandigheden, waarbij bijvoorbeeld ook tijd-

gebrek, communicatie en organisatie van zorg een rol spelen. Maar bedenk wel: 'fout gedaan' is niet altijd 'fout gedaan'.

De meeste klachten die door een tuchtcollege worden behandeld, zijn afkomstig van een patiënt of een familielid van de patiënt. Een enkele keer maakt een collega-arts of de Inspectie voor de Gezondheidszorg (IGZ) een zaak aanhangig. De inspectie (www.igz.nl) houdt namens de overheid onpartijdig toezicht op de gezondheidszorg in Nederland. Bij calamiteiten is de raad van bestuur van een ziekenhuis verplicht de calamiteit bij de inspectie te melden.

Gebrekkige communicatie

Rode draad bij veel klachten is de gebrekkige communicatie tussen arts en patiënt. De ontevredenheid van de patiënt over de bejegening door de arts is niet altijd reëel. Soms zoekt de patiënt of zijn familie als het ware een zondebok voor het slechte nieuws. De ervaring leert dat een arts veel ellende kan voorkomen door duidelijke, invoelende communicatie over bijvoorbeeld ziektebeeld, medicijnen, bijwerkingen, prognoses en onzekerheden. Betrek bij die zorgvuldige communicatie niet alleen de patiënt, maar ook de familieleden die zijn betrokken bij de zorg van de patiënt. Realiseer je dat patiënten en hun familie kritischer en beter zijn geïnformeerd dan ooit. Even googelen om te achter-

Gemiste diagnose

Na een val van een trapje bezeert een timmerman zijn pols. Hij gaat naar de spoedeisende hulp, waar hij wordt behandeld door de dienstdoende arts-assistent chirurgie. Er worden röntgenfoto's gemaakt. De arts-assistent en de radioloog zien geen afwijkingen. De diagnose luidt: een zware kneuzing van de pols. Als de patiënt na een week voor controle bij dezelfde arts-assistent terugkomt op de gipspoli, is de patiënt zeer bezorgd. Hij heeft last van hevige pijn en vindt dat zijn hand scheef staat. Er worden vier foto's ge-

maakt, maar de conclusie blijft gelijk: een zware kneuzing ('het heeft zijn tijd nodig').

Ruim zeven weken later is de timmerman nog steeds bezorgd en gaat hij op eigen initiatief terug naar het ziekenhuis. De medewerker van de gipspoli vertrouwt het niet en regelt een afspraak met een traumatoloog. Die constateert dat een diagnose is gemist. Er is sprake van ontwrichting van het handwortelbeentje. Een operatie is noodzakelijk. Bovendien hoort de patiënt dat hij er zeker beperkingen

aan zal overhouden, omdat de pols nu al ruim tien weken verkeerd staat. De timmerman vraagt zich af of hij zijn vak nog wel goed kan uitoefenen. Hij dient een claim in die wordt behandeld door aansprakelijkheidsverzekeraar MediRisk. De verzekeraar keert uiteindelijk 11.206 euro uit. De patiënt ontvangt daarvan 7500 euro voor extra reiskosten, verlies van arbeidsvermogen, smartengeld en andere bijkomende schade. Het restant gaat op aan kosten voor advocaten en deskundigen.

beeld: photos.com

Veel ellende is te voorkomen door duidelijk en invoelend met patiënten te communiceren over ziektebeelden, medicijnen, bijwerkingen en onzekerheden.

halen waarop symptomen kunnen duiden, is geen uitzondering. Het tuchtrecht geldt voor alle artsen die zijn ingeschreven in het BIG-register. Voor co-assistenten geldt het dus nog niet, maar voor arts-assistenten wel. In geval van een gegronde verklaring kan het tuchtcollege verscheidene maatregelen opleggen: een waarschuwing, een berisping, een boete van maximaal 10.000 euro, een (voorwaardelijke) schorsing, een tijdelijke beperking voor bepaalde verrichtingen of een doorhaling in het BIG-register. In het laatste geval - dat zelden voorkomt - mag je niet meer werken als arts. Van de ruim 1.400 klachten die in 2007 bij de tuchtcolleges zijn ingediend, is uiteindelijk bijna 60 procent ongegrond verklaard. Bij de overige klachten vormen waarschuwingen de hoofdmoot. Waarschuwingen en berispingen worden niet geregistreerd in het BIG-register, beperkingen, schorsingen en doorhalingen wel.

Zodra je staat ingeschreven in het BIG-register, kun je te maken krijgen met tuchtzaken. Het is verstandig om daarvoor een rechtsbijstandverzekering af te sluiten, omdat de juridische kosten van een tuchtzaak al snel flink oplopen. Weliswaar hebben ziekenhuizen steeds vaker een collectieve rechtsbijstandverzekering voor hun werknemers, maar individuele medici vallen regelmatig tussen wal en schip. Bedenk dat patiënten en familieleden tot tien jaar na dato een tuchtklacht kunnen indienen. Als je inmiddels in een ander ziekenhuis werkt, kun je geen rechten meer ontlenen aan de collectieve verzekering van de oude werkgever of weigert de oude werkgever voor de kosten op te draaien. Zo'n weigering is bijvoorbeeld een gevolg van het te laat of onvolledig aanmelden van de casus bij de toenmalige

werkgever. Daarom is het als zelfstandig beroepsbeoefenaar goed een individuele rechtsbijstandverzekering af te sluiten. Informeer ernaar bij je verzekeraar.

Aansprakelijk

Behalve het tuchtrecht is ook de aansprakelijkheid van belang. Patiënten en hun familieleden kunnen grote claims op tafel leg-

Actueel standpunt KNMG

Voor 'Omgaan met incidenten, fouten en klachten' heeft de KNMG de volgende richtlijnen:

- De arts meldt incidenten op de wijze die binnen zijn instelling of samenwerkingsverband gebruikelijk is.
- De arts neemt deel aan regelmatige evaluatie-gesprekken over zijn individueel functioneren.
- De arts die bemerkt dat een collega schade of risico's voor patiënten veroorzaakt, onderneemt stappen om dit probleem te verhelpen.
- De arts bespreekt fouten en complicaties uit zichzelf met de patiënt en is daarover open en eerlijk.
- De arts bevordert een klimaat waarin patiënten zich vrij voelen klachten te uiten en gaat op zorgvuldige wijze met de klachten om.

gen, vooral als een fout leidt tot blijvende invaliditeit of overlijden. Denk bijvoorbeeld aan de timmerman die na een verkeerde behandeling van zijn hand niet meer in staat is zijn werk goed te doen (zie kader *Gemiste diagnose op blz. 28*). Of denk aan de man die na het overlijden van zijn vrouw alleen achterblijft met drie jonge kinderen, waardoor hij korter moet gaan werken. Belangrijk is dat het ziekenhuis en hulpverleners zich onthouden van toezeggingen waaruit erkenning van aansprakelijkheid en daarmee een plicht tot schadevergoeding blijkt. Dat kan verkeerde verwachtingen wekken en het belang van de verzekeraar schaden.

Ook zonder veroordeling door het tuchtcollege kan een claim door de verzekeraar worden gehonoreerd. Zo'n claim, die bijvoorbeeld arbeidsongeschiktheid, medische kosten, praktische aanpassingen, huishoudelijke hulp en gederfde levensvreugde betreft, kan oplopen tot honderdduizenden euro's. Het is essentieel om voor beroepsaansprakelijkheid te zijn verzekerd. Alle ziekenhuizen in Nederland hebben voor al hun medewerkers die medische handelingen verrichten zo'n verzekering. Ook stagiairs, co-assistenten en arts-assistenten vallen onder deze dekking. Als je in een ziekenhuis werkt, is je aansprakelijkheid dus automatisch verzekerd, maar als huisarts of in een andere zelfstandige functie moet je die aansprakelijkheid zelf verzekeren.

Dossiervorming

Verzekeren is verstandig, maar wat kun je doen om alle ellende te voorkomen? Zorgvuldig medisch handelen en correct communiceren, natuurlijk. Win bij twijfel altijd advies in bij je supervisor of een meer ervaren collega. Zolang je in opleiding bent, is je supervisor verantwoordelijk voor je handelingen, maar je behoudt altijd een belangrijke eigen verantwoordelijkheid. Een goede overdracht naar je supervisor is daarom cruciaal.

Dossiervorming is een ander punt dat wel eens wordt onderschat. Een goed ingevuld medisch dossier is medebepalend voor de kwaliteit van de zorgverlening. Deze informatie is immers van belang bij overdrachten, zorgt voor continuïteit en herleidbaarheid van het beloop van de behandeling. Diezelfde herleidbaarheid biedt jou als zorgverlener ook bescherming. Een onvolledig dossier kan bij een klacht of claim aanleiding zijn voor problemen. Noteer alle relevante bevindingen in het dossier van de patiënt, ook als ze niet alarmerend zijn ('geen koorts').

Checklist van VVAA

Bijna afgestudeerd en wil je weten wat dat voor jou betekent? Kijk op www.vvaa.nl/studeren. Speciaal voor arts-assistenten is het VVAA StartersConcept ontwikkeld; een handige checklist over welke zakelijke verzekeringen je moet afsluiten in welke situatie en wanneer je al een dekking geniet (via bijvoorbeeld de beroepsorganisatie LAD). Informatie over de producten uit de checklist vind je uitgebreid terug in de brochure die je erbij vermeld ziet staan. Je kunt hier ook gratis het boekje *Aansprakelijkheid* rondom arts-assistenten en opleiders aanvragen.

Daarnaast werkt het in een tuchtzaak in je voordeel als het dossier op orde is. Niet alleen omdat je kunt aantonen dat je zorgvuldig hebt gehandeld, maar ook omdat de dossiervoering een apart aandachtspunt is bij de tuchtrechterlijke toetsing. Tuchtcolleges toetsen wat een arts op het bewuste moment had behoren te doen, afgemeten aan het niveau van een redelijk bekwaame vakgenoot.

Durven

Ondanks alle oplettendheid en voorzorgsmaatregelen maakt ieder mens soms een fout. Gelukkig gaat het in verreweg de meeste gevallen goed. Mimi Mulder, algemeen chirurg, vaatchirurg en panellid van het tv-programma *Missers* verwoordde het onlangs in Arts & Auto als volgt: 'Op de dag dat ik als chirurg geen fout meer mag maken, leg ik mijn operatiemes neer'.

Op www.medirisk.nl is meer informatie te vinden over aansprakelijkheidsverzekeringen. Wil je meer weten over tuchtzaken? Bel dan de Stichting Rechtsbijstand Gezondheidszorg (SRG), telefoon 030 2474 999.

Als je een aansprakelijkheidsverzekering hebt afgesloten bij VVAA, wordt de zaak behandeld door juristen van deze vereniging. De rechtsbijstandverzekering wordt uitgevoerd door de juristen van SRG. MediRisk behandelt specifiek de claims van ziekenhuizen, ook als daarbij arts-assistenten of medisch specialisten zijn betrokken.

Online kook- en tv-tips van Arts & Auto

Krijg je gasten en ben je op zoek naar culinaire inspiratie? Zin in een luie avond op de bank, maar geen idee of er nog iets bijzonders is op tv? Kijk eens op www.artsenauto.nl. De website van Arts & Auto biedt namelijk elke week een tv-selectie van komende programma's of films met een medische link. En onder de knop 'eten & drinken' staan de tien voor-, na- en hoofdgerechten van culinair journalist Merijn Tol, met een bijbehorend advies voor betaalbare wijn.

Ben je daarnaast ook autoliefhebber? De auto's die in elk nummer van Arts &

Auto worden geportretteerd, kun je ook live zien (en horen) in een vijf minuten durend filmpje.

Naast deze en andere lifestyle-items biedt www.artsenauto.nl natuurlijk ook nieuws en informatie over de gezondheidszorg. Zo kun je op de site de wekelijkse columns lezen van Maria Winter, een vijfdejaarsstudent geneeskunde die schrijft over haar ervaringen en belevenissen tijdens coschappen in verscheidene ziekenhuizen.

